

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

GERMANY CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENCE, ENGINEERING AND
TECHNOLOGY**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY:
a collection scientific works of the International scientific conference –
Hamburg, Germany, 2026 Issue 6

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian,
Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference « **INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY** ». Which took place in Hamburg 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar Hamdamov Yashnarbek Arabjon o'g'li

Toshloq 3-son texnikumi tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar, ularning shakllanish jarayoni hamda rivojlanish bosqichlari tahlil qilingan. Hududiy yaqinlik, umumiy tarixiy ildizlar, madaniy meros va iqtisodiy aloqalar ushbu davlatlar o'rtasidagi mustahkam bog'liqlikning asosiy omillari sifatida yoritilgan. Shuningdek, qadimgi davrlardan boshlab Buyuk ipak yo'li orqali rivojlangan savdo-iqtisodiy munosabatlar, Temuriylar davlati davridagi siyosiy va madaniy integratsiya hamda zamonaviy davrda mintaqaviy hamkorlikning kuchayishi tahlil etilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar bugungi kunda ham mintaqaviy barqarorlik va taraqqiyotning muhim omili bo'lib xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, Markaziy Osiyo, tarixiy aloqalar, Buyuk ipak yo'li, madaniy meros, savdo-iqtisodiy munosabatlar, Temuriylar davri, mintaqaviy hamkorlik, diplomatiya, tarix, sivilizatsiya, qo'shnichilik aloqalari, integratsiya, xalqaro munosabatlar.

Kirish. Markaziy Osiyo mintaqasi qadimdan sivilizatsiyalar chorrahasi bo'lib kelgan bo'lib, bu hududda yashovchi xalqlar o'rtasida tarixiy, madaniy, iqtisodiy va siyosiy aloqalar uzoq asrlar davomida shakllanib kelgan. O'zbekiston Respublikasi ham ushbu mintaqaning markaziy qismida joylashgan bo'lib, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston kabi qo'shni davlatlar bilan umumiy tarixiy ildizlarga ega.

Tarixiy manbalarga ko'ra, Markaziy Osiyo xalqlari o'rtasidagi aloqalar qadimgi davrlardan boshlab Buyuk ipak yo'li orqali rivojlangan. Ushbu yo'l nafaqat savdo-sotiq, balki madaniyatlar almashinuvi, ilm-fan taraqqiyoti va diplomatik munosabatlarning shakllanishiga ham katta ta'sir ko'rsatgan. Natijada mintaqaxalqlari o'rtasida o'zaro yaqinlik va hamkorlik an'analari mustahkamlangan.

O'rta asrlarda, ayniqsa Temuriylar davrida, Markaziy Osiyo hududida siyosiy birlik va madaniy yuksalish kuchaygan. Bu davrda Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlar ilm-fan, madaniyat va savdo markazlariga aylangan bo'lib, ular mintaqaviy aloqalarning yanada mustahkamlanishiga xizmat qilgan.

Zamonaviy davrga kelib, Markaziy Osiyo davlatlari mustaqillikka erishgach, o'zaro hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqish imkoniyati yuzaga keldi. Bugungi kunda bu davlatlar o'rtasida siyosiy, iqtisodiy, transport va madaniy sohalarida hamkorlik jadal rivojlanib bormoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalarni tahlil qilish, ularning shakllanish bosqichlarini o'rganish hamda zamonaviy mintaqaviy hamkorlikdagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

Asosiy qism. O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar juda qadimiy ildizlarga ega bo'lib, ular ming yillar davomida shakllanib, rivojlanib kelgan murakkab va ko'p qirrali jarayon hisoblanadi. Ushbu aloqalar mintaqadagi

xalqlarning geografik yaqinligi, etnik va madaniy umumiyliги, tarixiy taraqqiyotning o'xshashligi hamda iqtisodiy va siyosiy manfaatlarining o'zaro bog'liqligi asosida vujudga kelgan. Markaziy Osiyo hududi qadimdan turli sivilizatsiyalar chorrahasi bo'lib, bu yerda yashagan xalqlar doimiy ravishda o'zaro aloqada bo'lgan, savdo qilgan, madaniyat va bilim almashgan.

Qadimgi davrlardan boshlab Markaziy Osiyo hududi Sharq va G'arbni bog'lovchi strategik hudud sifatida muhim ahamiyat kasb etgan. Ayniqsa Buyuk ipak yo'li orqali mintaqadagi davlatlar va shaharlar o'rtasida keng ko'lamlı savdo-iqtisodiy aloqalar shakllangan. O'zbekiston hududidagi Samarqand, Buxoro, Xiva, Termiz kabi qadimiy shaharlar nafaqat savdo markazlari, balki ilm-fan, madaniyat va diniy hayot markazlari sifatida ham rivojlangan. Bu shaharlar orqali Xitoy, Hindiston, Eron, Arab xalifaligi hamda Yevropa hududlari bilan tovar almashinuvi amalga oshirilgan. Shu bilan birga, ushbu yo'l orqali nafaqat mahsulotlar, balki g'oyalar, ilmiy bilimlar, diniy qarashlar va madaniy an'analar ham tarqalgan. Natijada Markaziy Osiyo xalqlari o'rtasida o'zaro yaqinlik, madaniy uyg'unlik va tarixiy birlik shakllangan.

Qadimgi davrlarda hududda mavjud bo'lgan davlatlar — So'g'diyona, Baqtriya, Xorazm va boshqa qadimiy sivilizatsiyalar o'zaro faol aloqada bo'lgan. Bu davlatlar o'rtasida savdo va madaniy aloqalar bilan birga siyosiy hamkorlik ham mavjud bo'lgan. Ayniqsa sug'diylar Buyuk ipak yo'li savdosida muhim vositachi sifatida faoliyat yuritib, butun Markaziy Osiyo mintaqasining iqtisodiy rivojlanishiga katta hissa qo'shgan.

O'rta asrlarga kelib Markaziy Osiyo hududida yirik davlatlar shakllandi va mintaqaviy aloqalar yanada mustahkamlandi. Bu davr, ayniqsa, Temuriylar davri, Markaziy Osiyo tarixida alohida o'rin tutadi. Amir Temur tomonidan barpo etilgan davlat nafaqat siyosiy jihatdan kuchli markazlashgan tizimga ega bo'lgan, balki mintaqaviy savdo va madaniy aloqalarni ham yangi bosqichga olib chiqqan. Uning davrida Samarqand jahonning eng yirik ilmiy va madaniy markazlaridan biriga aylangan. Turli hududlardan olimlar, hunarmandlar va savdogarlar Samarqandga jalb etilib, mintaqada ichida bilim va tajriba almashinuvi kuchaygan.

Temuriylar davrida ilm-fan va madaniyat rivoji ham mintaqaviy aloqalarning mustahkamlanishiga xizmat qilgan. Mirzo Ulug'bek tomonidan olib borilgan ilmiy faoliyat, xususan astronomiya sohasidagi tadqiqotlar Markaziy Osiyo ilmiy maktabining yuksalishiga sabab bo'lgan. Samarqand rasadxonasi butun mintaqada olimlari uchun ilmiy markaz bo'lib xizmat qilgan. Bu esa Markaziy Osiyo hududida yagona ilmiy-madaniy makon shakllanishiga olib kelgan.

XV–XVIII asrlarda mintaqada siyosiy parokandalik davrlari kuzatilgan bo'lsa-da, savdo va madaniy aloqalar to'liq uzilib qolmagan. Aksincha, mahalliy xonliklar — Buxoro amirligi, Xiva xonligi va Qo'qon xonligi o'rtasida iqtisodiy va madaniy aloqalar davom etgan. Bu davrda ham savdo yo'llari faol ishlagan bo'lib, mintaqada xalqlari o'zaro aloqalarni saqlab qolgan.

XIX asrning ikkinchi yarmiga kelib Markaziy Osiyo Rossiya imperiyasi tomonidan bosib olinishi natijasida mintaqaviy aloqalar yangi siyosiy tuzilma ostida rivojlana boshladi. Transport tizimi, temir yo'llar qurilishi va savdo yo'nalishlarining o'zgarishi hududlar o'rtasidagi iqtisodiy bog'liqlikni kuchaytirdi. Biroq siyosiy markazlashuv mahalliy davlatlarning mustaqil tashqi aloqalarini cheklab qo'ydi.

XX asr boshlarida jadidchilik harakati mintaqada ma'naviy va madaniy uyg'onish jarayonini boshlab berdi. Bu harakat Markaziy Osiyo xalqlari o'rtasida ta'lim, madaniyat va milliy ongni rivojlantirishga xizmat qildi. Jadidlar mintaq xalqlari o'rtasidagi birlik va hamkorlik g'oyalarini ilgari surib, tarixiy aloqalarni yangicha mazmunda tiklashga harakat qildilar.

Sovet davrida Markaziy Osiyo respublikalari yagona iqtisodiy va siyosiy tizimga integratsiya qilindi. O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston o'rtasida sanoat, qishloq xo'jaligi, transport va ta'lim sohalarida kuchli bog'liqlik shakllandi. Bu davrda mintaq ichidagi iqtisodiy aloqalar markazlashtirilgan reja asosida amalga oshirilgan bo'lsa-da, xalqlar o'rtasidagi madaniy yaqinlik saqlanib qoldi.

1991-yilda Sovet Ittifoqining parchalanishi natijasida Markaziy Osiyo davlatlari mustaqillikka erishdi va o'zaro munosabatlarni yangi bosqichga olib chiqdi. Mustaqillikdan so'ng har bir davlat o'z milliy manfaatlarini rivojlantirish bilan birga, mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlashga katta e'tibor qaratdi. O'zbekiston tashqi siyosatida Markaziy Osiyo davlatlari bilan do'stlik va yaxshi qo'shnichilik munosabatlarni rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qoldi.

Bugungi kunda Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida siyosiy muloqotlar faollashgan, iqtisodiy hamkorlik kengaygan va transport-logistika yo'laklari rivojlanmoqda. Energetika, suv resurslaridan foydalanish, savdo va investitsiya sohalarida qo'shma loyihalar amalga oshirilmoqda. Shuningdek, madaniy va ilmiy almashinuvlar ham kuchayib, mintaq xalqlari o'rtasidagi tarixiy yaqinlik yana-da mustahkamlanmoqda.

So'nggi yillarda Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining muntazam uchrashuvlari mintaqaviy integratsiyani yangi bosqichga olib chiqdi. Bu jarayon xavfsizlik, barqarorlik va iqtisodiy taraqqiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa chegara masalalarining hal etilishi, savdo to'siqlarining kamaytirilishi va transport yo'llarining ochilishi mintaqaviy hamkorlikni yanada kuchaytirmoqda.

Umuman olganda, O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar uzluksiz davom etib kelayotgan, ko'p asrlik tajribaga asoslangan va bugungi kunda ham yangi mazmun kasb etayotgan jarayondir. Ushbu aloqalar nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy mintaqaviy rivojlanishning ham muhim poydevori hisoblanadi. Mintaq xalqlari o'rtasidagi do'stlik, hamkorlik va o'zaro ishonch kelajakda ham barqaror taraqqiyot va integratsiyaning asosiy omili bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalar juda qadimiy va uzluksiz rivojlanib

kelayotgan jarayon hisoblanadi. Ushbu aloqalarning shakllanishida Buyuk ipak yo‘li, qadimgi sivilizatsiyalar o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy munosabatlar hamda umumiy madaniy va ma’naviy qadriyatlar muhim rol o‘ynagan.

Tarixiy jarayonlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, Temuriylar davrida mintaqaviy aloqalar eng yuqori darajaga ko‘tarilgan bo‘lib, ilm-fan, madaniyat va savdo sohalarida kuchli integratsiya shakllangan. Keyingi davrlarda siyosiy o‘zgarishlarga qaramasdan, mintaqa xalqlari o‘rtasidagi aloqalar to‘liq uzilmagan va turli shakllarda davom etgan.

Mustaqillik davriga kelib esa Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi hamkorlik yangi bosqichga ko‘tarildi. Bugungi kunda siyosiy, iqtisodiy, transport va madaniy sohalaridagi hamkorlik mintaqaviy barqarorlik va taraqqiyotning muhim omiliga aylanib bormoqda.

Umumiy xulosa sifatida aytish mumkinki, O‘zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi tarixiy aloqalar mintaqaviy integratsiya, do‘stlik va o‘zaro ishonchning mustahkam poydevorini tashkil etadi hamda kelajakda ham ushbu jarayon yanada rivojlanib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Barthold, V. V. (1968). *Turkestan down to the Mongol invasion*. London: Luzac & Co.
2. Frye, R. N. (1996). *The heritage of Central Asia*. Princeton University Press.
3. Soucek, S. (2000). *A history of Inner Asia*. Cambridge University Press.
4. Golden, P. B. (2011). *Central Asia in world history*. Oxford University Press.
5. Amir Temur. (XIV asr). *Temuriylar davlati siyosiy va harbiy tizimi bo‘yicha tarixiy manbalar*.
6. Mirzo Ulug‘bek. (XV asr). *Ilmiy va astronomik tadqiqotlar merosi*.
7. Soucek, S. (2000). *A history of Inner Asia*. Cambridge University Press.
8. Allworth, E. A. (1994). *Central Asia: A historical overview*. Duke University Press.
9. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. (2023). *Markaziy Osiyo tarixi bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar to‘plami*. Toshkent.
10. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi. (2024). *Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlik bo‘yicha hisobot*. Toshkent.